

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГОРЛІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

КАФЕДРА ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ІСТОРІЇ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

СИЛАБУС

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Освітня програма	Середня освіта (Історія, англійська мова і література)
Форма навчання	денна
Курс	I
Семестр	I

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протокол засідання
кафедри вітчизняної та
зарубіжної історії
28.08.2019 № 1

Бахмут 2019

Назва курсу	Методологічні засади історичних досліджень
Викладач (-і)	Докашенко Віктор Миколайович, д.іст.наук, проф.
Контактний тел.	+38 050 36789 46
E-mail	v.dokashenko@forlan.org.ua
Локація курсу в корпоративному середовищі	Ресурсний центр (аудиторія № 315, навчальний корпус № 2)
Формат курсу	очний (offline)
Консультації	Очні консультації: в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Усі запитання можна надсилати на електронну пошту, що вказана в силабусі.

1. Анотація.

Навчальна дисципліна належить до обов'язкових дисциплін циклу професійної підготовки.

Предметом вивчення є загальнонаукові методологічні положення і зокрема, методологічні засади історичного дослідження.

Міждисциплінарні зв'язки ґрунтуються на знаннях, отриманих здобувачами під час вивчення дисциплін циклів вітчизняної та зарубіжної історії, а також курсів:

- основи наукових досліджень;
- основи архівознавства та музеєзнавства;
- політологія;
- соціологія;
- філософія

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і курсів другого (магістерського) рівня – «Філософія сучасної освіти», «Педагогіка та психологія вищої школи».

Для визначення рівня засвоєння слухачами навчального матеріалу використовуються такі **форми навчання**: 1) лекційні заняття, на яких подається аналіз філософських основ історіописання, принципів, методів історичного дослідження, основних етапів розвитку історіописання, основ категоріально-понятійного апарату історичного дослідження; 2) семінарські заняття, що передбачають опрацювання окремих методологічних положень, осмислення та обговорення значимих явищ в історіописанні; 3) консультації, які проводяться з метою допомоги здобувачам у виконанні творчих робіт, роз'яснення окремих розділів теоретичного матеріалу, відпрацювання здобувачами пропущених занять; 4) індивідуальне навчально-дослідне завдання - Підготовка наукової доповіді з актуальних питань вітчизняної та зарубіжної історії (на вибір здобувача).

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність 014. 03 Середня освіта (Історія)	Нормативна	
	Освітня програма «Середня освіта (Історія, англійська мова і література).		

Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання - Підготовка наукової доповіді з актуальних питань вітчизняної та зарубіжної історії (на вибір здобувача).		Семестр	
Загальна кількість годин: 90		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5	Рівень вищої освіти «магістр»	Лекції	
		год. 24	год.
		Практичні, семінарські	
		год. 12	год.
		Лабораторні	
		год. -	год.
		Самостійна робота	
год. 54	год.		
		Вид контролю: залік	

3. Мета та завдання курсу

Мета викладання дисципліни: забезпечити вихідну базу підготовки майбутніх фахівців-істориків в галузі методології, методики і техніки наукового дослідження, допомогти оволодіти основними навичками творчого мислення та прийомами рішення нестандартних проблем, що виникають під час розробки наукових досліджень.

Завдання:

- знайомство з етапами формування методології;
- завершення формування уявлення про методологічні принципи;
- ознайомлення з методами історичного дослідження;
- розширення наукового понятійного апарату;
- формування навичок застосування методологічного інструментарію в дослідницькій діяльності.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач у результаті вивчення курсу:

Загальні:

- Здатність проектувати і здійснювати комплексні дослідження, у тому числі міждисциплінарні, на основі цілісного і системного наукового світогляду з використанням знань в області філософії науки, здатність аналізувати та оцінювати сучасні наукові досягнення в галузі історичної, психологічної науки, мовознавства, літературознавства, методики навчання історії, іноземних мов, літератур, психології;

- Здатність планувати і вирішувати завдання власного особистісного та професійного розвитку;

- Здатність усвідомлювати моделі світу, природу, причинно-наслідкові закономірності розвитку суспільства і зв'язки різних культур; набувати культурного досвіду для осягнення загальнолюдських цінностей; засвоювати і реалізовувати наукові та

культурні досягнення світової цивілізації з поважним ставленням до різних культур, релігій, прав народів і людини та ідеї збереження миру та толерантного існування;

- Здатність здійснювати пошук, оброблення, систематизацію, контекстуалізацію та інтерпретацію загальнонаукової інформації з різних джерел, а також генерувати нові ідеї для вирішення наукових і практичних завдань, зокрема у міждисциплінарних галузях;

- Здатність орієнтуватися в інформаційних та Internet джерелах, працювати з бібліотечними фондами, критично ставитись до отриманої інформації, усвідомлювати цінності суб'єктивної позиції в інформаційному просторі, володіння комп'ютерною та інформаційною культурою;

- Здатність працювати у професійній та/або науковій групі, дотримуючись етичних норм професійної діяльності та академічної доброчесності;

- Здатність до адаптації та ефективних дій у новій ситуації, реалізації ефективних стратегій існування людини в суспільстві в умовах сучасного глобалізованого соціокультурного середовища;

Фахові:

- Здатність до опрацювання історичних джерел різних видів, здатність відрізнити специфіку у підходах до вирішення історичних проблем представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки;

- Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі історії в процесі різнопланової фахової діяльності, або у процесі навчання;

- Здатність пояснювати взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, оцінювати альтернативні варіанти інтерпретації основних тенденцій та особливостей історичного розвитку людства у певні історичні періоди, аналізувати взаємозв'язок вітчизняної, європейської і світової історії та гармонізувати історичну пам'ять різних спільнот;

- Здатність використовувати базові знання про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасної педагогічної науки, історії, лінгвістики, літературознавства, психології;

- Здатність сприймати і розуміти культурологічні традиції та особливості поведінки носіїв різних культур, здійснювати ефективний міжкультурний діалог;

- Здатність оперувати ключовими поняттями фахових дисциплін та розуміти об'єктивні тенденції розвитку сучасної історії, філології, психології;

- Здатність мислити логічно й послідовно, здійснювати аналіз та синтез різних ідей, точок зору, наукових явищ у їх взаємозв'язку та взаємозалежності для забезпечення освітнього процесу відповідною навчально-методичною документацією, програмами, планами та інноваційними проектами.

4. Результати навчання

У результаті вивчення курсу здобувач має визначити теоретичні аспекти науки як сфери людської діяльності, організаційну структуру науки в Україні, систему підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів, методологічні основи наукового дослідження, вивчення історіографії наукової проблеми, пошук і систематизацію архівних та інших джерел, написання тексту наукового дослідження та його оформлення, техніку захисту кваліфікаційної наукової роботи, а також застосовувати загальнонаукові та конкретні історичні методи дослідження, аналізувати та опрацьовувати наукову літературу, складати список літератури, робити історіографічний огляд проблеми, здійснювати пошук неопублікованих джерел в архівах України та зарубіжних країн, обґрунтовувати

актуальність теми, визначати об'єкт і предмет дослідження, територіальні і хронологічні межі, мету і завдання, складати план-проспект дослідження, писати і оформляти різні види наукових робіт і публікацій.

- Проектування і здійснення комплексних досліджень, у тому числі міждисциплінарних, на основі цілісного і системного наукового світогляду з використанням знань в області філософії науки; аналіз та оцінка сучасних наукових досягнень в галузі історії, психології, мовознавства, літературознавства, методики навчання іноземних мов, літератур, історії та психології;

- Планування і організація власного особистісного та професійного розвитку;

- Усвідомлення моделі світу, природи, причинно-наслідкових закономірностей розвитку суспільства і зв'язків різних культур; засвоєння і реалізація у викладацькій діяльності набутого культурного досвіду, поважне ставлення до різних культур, релігій, прав народів і людини та до ідеї збереження миру і толерантного існування;

- Самостійний пошук, оброблення, систематизація, контекстуалізація та інтерпретація загальнонаукової інформації з різних джерел, генерування нових ідей для вирішення наукових і практичних завдань, зокрема у міждисциплінарних галузях;

- Вільна орієнтація в інформаційних та Internet джерелах, використання у власній професійній діяльності бібліотечних фондів, критичне ставлення до отриманої інформації, усвідомлення цінності суб'єктивної позиції в інформаційному просторі, володіння комп'ютерною та інформаційною культурою;

- Результативна діяльність у професійній та/або науковій групі, дотримання етичних норм професійної діяльності та академічної доброчесності;

- Адаптація та ефективні дії у новій ситуації, реалізація ефективних стратегій існування людини в суспільстві в умовах сучасного глобалізованого соціокультурного середовища;

- Ефективне опрацювання історичних джерел різних видів, здатність відрізнити специфіку у підходах до вирішення історичних проблем представників різних наукових напрямів та шкіл, критичне осмислення новітніх досягнень історичної науки;

- Успішне розв'язання складних задач та проблем в галузі історії в процесі різнопланової фахової діяльності, або у процесі навчання;

- Аналіз явищ та процесів світової історії з урахуванням сучасних теорій суспільного розвитку, визначення інформаційного потенціалу конкретних історичних джерел при вирішенні певної наукової проблеми, дослідження життя та діяльності конкретних людей з урахуванням досягнень сучасної біографістики, здійснення експертизи пам'яток матеріальної та духовної культури, в тому числі з метою їх подальшого використання в сфері туризму та рекреації;

- Ефективне використання базових знань про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасної педагогічної науки, історії, лінгвістики, літературознавства та психології;

- Розуміння культурологічних традицій та лінгвокраїнознавчих особливостей поведінки осіб різних культур, здійснення ефективного міжкультурного діалогу;

- Оперування ключовими поняттями фахових дисциплін, розуміння об'єктивних тенденцій розвитку сучасної історії, філології, психології;

- Логічне й послідовне мислення, здійснення аналізу та синтезу різних ідей, точок зору, мовних явищ у їх взаємозв'язку та взаємозалежності для забезпечення освітнього

процесу відповідною навчально-методичною документацією, програмами, планами та інноваційними проектами.

5. Політика курсу заснована на політиці ГПМ.

Горлівський інститут іноземних мов є вільним і автономним центром освіти, що покликаний давати адекватні відповіді на виклики сучасності, плекати й оберігати духовну свободу людини, що робить її спроможною діяти згідно з власним сумлінням; її громадянську свободу, яка є основою формування суспільно відповідальної особистості, академічну свободу та академічну добросовісність, що є головними рушійними силами наукового поступу. Внутрішня атмосфера інституту будується на засадах відкритості, прозорості, гостинності, повазі до особистості.

Вивчення навчальної дисципліни «Методологічні засади історичних досліджень» потребує: виконання завдань згідно з навчальним планом; підготовки до семінарських занять; роботи в інформаційних джерелах; опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури, а також ознайомлення з історичними джерелами та історіографічними працями.

Підготовка та участь у семінарських заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення теоретичного матеріалу, конспекту лекцій, а також позицій, викладених у підручниках, монографічній та іншій науковій літературі.

Результатом підготовки до заняття повинно бути змістовне володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, якій присвячено відповідне заняття, а саме: підтвердження теоретичного матеріалу прикладами з історичних джерел, знання основних дефініцій, уміння аргументовано викласти певний матеріал, підготувати презентацію власних навчальних пошуків, коментувати відповіді інших здобувачів, доповнювати їх, знаходити помилки (неточності, недоліки) та надавати правильну відповідь.

Відповідь здобувача повинна демонструвати ознаки самостійності виконання поставлених завдань, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу.

5. Схема курсу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Тема 1. Предмет методології історії.

Формування методології історії як науки. Об'єкт пізнання в історії. Суб'єкт історичного пізнання. Структура і рівні історичного пізнання. Методи історичного пізнання. Історичні знання. Історична свідомість суспільства.

Тема 2. Теорія та методологія історичної науки. Теорія історії як сукупність систематизованих узагальнюючих знань. Формування концепції історичного розвитку у стародавню та середньовічну добу. Становлення і розвиток еволюціоністської, цивілізаційної антропологічної та соціологічної концепцій розвитку. Марксистська теорія історичного процесу та її основні погляди трактовки і визначення.

Тема 3. Джерела в системі історичних досліджень. Класифікація історичних джерел. Предмет і завдання історичного джерелознавства, історія розвитку теоретичного осмислення предмету історичного пошуку. Основні принципи історичного підходу. Поняття історичного джерела та його об'єктивно-суб'єктивна сутність. Формування принципів класифікації джерел. Історичні залишки та історична традиція. Основні типи джерел.

Тема 4. Понятійний апарат історичної науки. Розвиток термінології та категорій різноманітного емпіричного матеріалу, писемних джерел та абстракцій, що формуються іншими соціально-гуманітарними науками. Об'єктивно-суб'єктивна сутність історичних термінів. Сучасний стан історичного понятійного апарату в Україні.

Тема 5. Історія як комплекс історичних знань. Ключові норми соціально-економічних характеристик історичного процесу. Суспільно-політичні та державницько-правові ознаки соціуму в його історичному розвитку. Зasadничі характеристики духовного простору і світоглядно-ідеологічних традицій.

Структура і складові частини історії. Галузі пізнання історії та історичні науки. Археологія. Етнографія. Етнологія. Історична антропологія. Політична і економічна історія. Історія культури. Історичне краєзнавство.

Спеціальні історичні дисципліни. Історична географія. Історичне краєзнавство. Музезнавство. Архівознавство. Нумізмати́ка. Боністика. Хронологія. Сфрагістика. Геральдика. Вексилологія. Документознавство. Фалеристика. Медальєрика. Дипломатика. Палеографія. Філігранознавство.

Тема 6. Періодизація історії. Загальна хронологія історичного процесу. Основні періоди розвитку людства. Проблеми періодизації первісного суспільства, стародавнього світу, доби середньовіччя та нового часу. Регіональна періодизація.

Історія сучасного світу в системі історичної науки. Історія сучасного світу як предмет наукового аналізу. Світ модерну. Найважливіші фактори і тенденції світового розвитку. Основні напрямки змін у духовній, політичній, геополітичній, ідеологічній та економічній сферах життя суспільств другої й третьої хвиль. Війни в історичній ретроспективі.

Тема 7. Загальнонаукові та загальноісторичні методи історичного дослідження.

Загальнонаукові теоретичні методи: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, систематизація і класифікація; та загальноісторичні: порівняльний, хронологічний, генетичний, типологічний, синхроністичний та діахронічний у процесі пізнання історичного минулого.

Спеціальноісторичні та міждисциплінарні методи дослідження. Міждисциплінарні методи: математичний, статистичний, конкретних соціальних досліджень; спеціальноісторичні: метрологічний, критичний, евристичний, іконографічний, палеографічний та ін. у процесі пізнання історичного джерела та історичного факту.

Тема 8. Історіографія в системі історичної науки. Поняття історіографії, історіографія як наукова дисципліна. Природа історіографії та її місце у процесі історичного пізнання. Методи історіографії та понятійний апарат. Сучасна історіографічна ситуація в Україні.

Надбання вітчизняної та світової історичної думки. Сучасні наукові проблеми. Взаємовплив історії та сучасності. Історія і ідеологія. Історія і політика. Актуальність в історії. Історичний досвід і сучасність. Поняття «історичної свідомості», його співвідношення з суспільною свідомістю. Історична наука та історична свідомість. Виклик постмодернізму і перспективи нової культурної й інтелектуальної історії. Кліометрика як альтернатива історії.

Тема 9. Історичне дослідження: етапи підготовки, оформлення, захист.

Бібліографічний апарат історичного дослідження. Бібліографія як наукова дисципліна. Природа і характер бібліографічного апарату. Бібліографічна розробка наукової проблеми. Сучасні вимоги бібліографічного оформлення.

Види і жанри історичної розвідки. Монографія, стаття, наукова розвідка, повідомлення, реферативна розробка. Академічні фундаментальні видання, довідники. Захист наукової роботи.

7. Система оцінювання

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

- усне опитування;
- тестові завдання;
- самостійні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань;
- контрольні роботи змістових модулів;
- проектні завдання;
- контрольна робота залікового модуля
-

Форми поточного і підсумкового контролю

Оцінювання знань здобувачів з навчальної дисципліни «Методологічні засади історичних досліджень» здійснюється шляхом проведення контрольних заходів, які включають поточний, підсумковий модульний, підсумковий семестровий контроль. Рівень навчальних досягнень здобувачів оцінюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль передбачає усні відповіді здобувачів на теоретичні питання семінарських занять, виконання тестових завдань та самостійних робіт.

Підсумковий модульний контроль передбачає виконання контрольних робіт змістового модулю. Оцінка за змістовий модуль дорівнює сумі балів контрольних точок та КРЗМ з урахуванням коефіцієнтів.

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю є іспит.

ГРАФІК поточного контролю

Кількість КТ – 2

Коефіцієнт КТ – 0,3

Кількість КРЗМ – 1

Коефіцієнт КРЗМ – 0,4

Кількість ЗМ – 1

Вид підсумкового контролю: залік

№	Вид контролю	Форма контролю	Термін проведення
1.	КТ 1	опитування	семінарське заняття №1- 2
2.	КТ 2	обговорення	семінарські заняття № 3-4
3.	КРЗМ 1	Міні-дослідження	семінарське заняття № 5-6

Підсумковий модульний контроль передбачає виконання контрольних робіт змістового модулю. Оцінка за змістовий модуль дорівнює сумі балів контрольних точок та КРЗМ з урахуванням коефіцієнтів.

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю є залік.

Підсумковий контроль покликаний об'єктивно підтвердити досягнутий рівень навченості, визначити ступінь сформованості навичок та умінь студентів на кінець певного етапу навчання (в кінці семестру).

Курс «Методологічні засади історичного дослідження» вивчається протягом одного семестру.

Формою підсумкового контролю в I семестрі є **залік**, який контролює рівень засвоєння здобувачами теоретичного матеріалу та набуття ними навичок і умінь його застосування у практичній діяльності на підставі результатів поточного контролю.

Загальна оцінка складається з суми балів за контрольні точки і контрольні роботи змістових модулів, набраних упродовж навчального семестру.

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів:

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
	екзамен	залік		
90-100	Відмінно	зараховано	A	відмінне виконання лише з незначною(мінімальною 1-2) кількістю помилок
82-89			B	вище середнього рівня з кількома помилками
75-81			C	вище середнього рівня з кількома помилками
67-74			D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
60-66			E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
35-59	Незадовільно	не зараховано	FX	з можливістю повторного складання
1-34			F	з обов'язковим повторним курсом

Зміст підсумкової підготовки

1. Принцип історизму та його значення в історичних дослідженнях
2. Роль принципу об'єктивності в історичних дослідженнях.
3. Соціальний підхід як принцип історичного дослідження
4. Методологічні засади аналізу статистичних матеріалів.
5. Історичні критика парламентських документів.
6. Методологічні засади аналізу періодичної преси.
7. Методологія аналізу мемуарної літератури.
8. Методологія аналізу художньої літератури як історичного джерела.
9. Поняття історичного факту та його особливості.
10. Пізнавальна природа історичного факту.
11. Просторово-часові та причинні категорії визначення об'єктивних зав'язків між фактами.
12. Неповторність історичного факту.

13. Діалектика пізнання історичного факту.
14. Типологія історичного факту за змістом, структурі, за призначенням.
15. Історична критика як поняття та термін.
16. Сумнів як вихідний момент історичної критики.
17. Наглядно-образне з'ясування феномену факту.
18. Етапи історичної критики.
19. Витоки історичної критики.
20. Методи усунення історичних викривлень.
21. Соціальна, виховна та прогностична функції історії.
22. Відмінності історичного пізнання.
23. Базова роль історичних джерел.
24. Історичне описання та проблеми історичних законів.
25. Релятивність історичного пізнання.
26. Ретроспектив ість історичного пізнання.
27. Об'єкт та суб'єкт історичного дослідження. Співвідношення між об'єктом та суб'єктом.
28. Відмінності історичного пізнання від художньо-образного.
29. Методологія поняття «історичне джерело».
30. Дослідження і компіляція.
31. Історіописання та проблема та проблема історичних законів.
32. Особливості історичних законів.
33. Причини релятивності історичних знань.
34. Хронологічний та синхронний метод історичного дослідження.
35. Порівняльно-історичний та ретроспективний метод історичного дослідження.
36. Особливості використання структурно-системного методу історичного дослідження.
37. Історія у світобаченні грецької історіографії.
38. Особливості римського бачення історичного розвитку.
39. Теоретичні підстави християнської теології історії.
40. Етапи та ідеї західноєвропейської історіографії VI-XIV століть.
41. Впливи історичної думки Візантії.
42. Світоглядні засади гуманістичної історіографії.
43. Ренесансне бачення історії. Узагальнюючий аспект.
44. Ніколо Макіавеллі та його наступники оцінок історії.
45. Формування раціонального світогляду.
46. Критична історіографія XVII ст.
47. Філософська історія Просвітництва
48. Ідеї просвітницького раціоналізму в Україні
49. Німецька філософія історії
50. Романтична історіографія та її роль.
51. Народження соціологічної історії. Позитивізм в історії.
52. Гносеологія історичної соціології К. Маркса.
53. Німецька класична історіографія.
54. Історія та інтелектуальний перелом на межі століть.
55. Соціологічна історія Макса Вебера.
56. Історико-соціологічні теорії початку XX ст.
57. Історична концепція марксизму

58. Школа “Анналів” в особах
59. Філософія історії у ХХ столітті
60. Ідея історії Р. Д. Коллінгвуда
61. Історія цивілізацій. А. Д. Тойнбі
62. Теологічна філософія історії ХХ століття
63. Неокантіанська традиція в історії
64. Феноменологія та історія
65. Екзистенціалізм в історичному пізнанні
66. Нові тенденції у розвитку науки
67. Марксизм і неомарксизм в історії
68. Нова історія: уроки та проблеми
69. Школа «Анналів»: антропологічна історія
70. Історія та інформатика
71. Нова філософія історії”: нарративізм (структурна антропологія історії, нарративна філософія історії).
72. Зародження міфологічної історичної думки.

Критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни «Методологічні засади історичних досліджень»

100 балів – здобувач в повному обсязі опанував програмний матеріал, має глибокі та міцні знання, самостійно використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності, толерантно ставиться до протилежних точок зору, виявляє розбіжності в позиціях, критично оцінює історичну інформацію, здатний, відповідно до вікових особливостей, презентувати власну оцінку історичних явищ, проявляє високу мовну культуру.

95 балів – здобувач володіє глибокими і міцними знаннями, вільно висловлює власні судження та їх аргументує, аналізує історичну інформацію, співвідносить історичні процеси з періодом на основі наукової періодизації історії, самостійно оцінює події та діяльність людей в історичному процесі з позицій загальнолюдських цінностей, виявляючи особисту позицію щодо них, визначає більшість історичних джерел, може назвати основні історіографічні школи, проявляє високу мовну культуру, оціночні судження щодо історичних цінностей, виявляє здатність на історичному матеріалі визначити проблеми сучасної вітчизняної історії та перспективи її розвитку.

90 балів – здобувач володіє набутими знаннями та використовує їх для розв’язання навчальної проблеми, виявляє розуміння історичних процесів, робить аргументовані висновки, характеризує історичні явища і процеси, встановлює синхронність подій вітчизняної та всесвітньої історії, визначає переважну більшість історичних джерел, може назвати основні історіографічні школи, проявляє високу мовну культуру, оціночні судження щодо історичних цінностей.

85 балів – здобувач у достатній мірі оперує навчальним матеріалом, порівнює, пояснює, аналізує, узагальнює і критично оцінює історичні факти та діяльність осіб, самостійно виправляє допущені помилки, сам добирає аргументи на підтвердження власної точки зору, визначає більше половини історичних джерел, може назвати більшість історіографічних робіт.

80 балів – здобувач володіє навчальним матеріалом, дає загалом правильне визначення історичних понять, аналізує історичні факти, характеризує причинно-наслідкові зв’язки між історичними явищами у межах теми, узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, визначає половину історичних джерел, може назвати п’ять-шість історіографічних робіт.

75 балів – здобувач в цілому послідовно і логічно відтворює навчальний матеріал, виявляє розуміння історичної термінології, дає загальну характеристику події (причини, наслідки, значення), відокремлює окремі ознаки явищ і процесів, встановлює послідовність і тривалість історичних подій, визначає не менше половини історичних джерел, може назвати до п'яти історіографічних робіт.

70 балів – здобувач в цілому відтворює фактичний матеріал теми, може дати стислу характеристику історичній постаті, встановити послідовність подій на основі знання їх дат, загалом правильно вживає історичні терміни, виявляє знання і розуміння основних закономірностей історичного процесу, визначає три - чотири історичних джерела, може назвати дві-три історіографічні роботи.

65 балів – здобувач може відтворити основний зміст навчальної теми, визначити окремі ознаки історичних понять та процесів, з допомогою викладача аналізує історичні факти, порівнює та робить висновки, виправляє допущені помилки, визначає два-три історичних джерела, може назвати одну-дві історіографічні роботи.

60 балів – здобувач може репродуктивно відтворити частину навчального матеріалу, дати визначення історичних термінів, поданих у тексті підручника або викладачем, назвати основні дати, здатен визначити один-два історичних джерела, історіографічний аналіз відсутній.

59-35 балів – здобувач має загальне уявлення про хронологію подій, вибирає правильний варіант відповіді із запропонованих, не вміє пояснювати історичні факти та діяльність людей, може двома – трьома простими реченнями розповісти про історичну подію чи постать, дати визначення історичному поняттю, не вміє порівнювати історичні факти та діяльність осіб, володіє матеріалом на рівні окремих історичних фрагментів, відповідь складається із окремих частин.

34 - 0 – балів – здобувач не володіє вивченим обсягом історичного матеріалу, може назвати одну-дві історичні події, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Блок М. Апологія історії, или Ремесло історика. – М.: Наука, 1974.
2. Вебер Макс. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. – К., 1998
3. Зашкільняк Леонід. Методологія історії від давнини до сучасності. – Львів: Львівський державний університет ім. Ів. Франка, 1999.
4. Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення. — Львів, 2010.
5. Стельмах С. Методологія історичної науки // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2009.

Додаткова література

- Багалеї Д.И. Русская история. – М., 1914.
- Бездрабко В.В. Сучасні історичні студіювання документа: EN BLOC ET EN DITAIL (загалом і зокрема) Український історичний журнал. – 2009. - №3. – С.157 – 184.
- Болингброк Г. Письма об изучении и пользе истории. М., 1978.
- Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм XV - XVIII вв.: В 3 т. М., 1986—1992
- Бунге Марио. Причинность: Место принципа причинности в современной науке. Пер. с англ. Общ. ред. и закл. ст. Г. С. Васецкого. Изд. 2-е.- М.: Бдиторвал УРСС, 2010.
- Вебер М. Критические исследования в области логики наук о культуре. В кн.: Культурология: XX век. М., 1995.

Витухновский, А. Л. В гостях у Клио: История: о чем она рассказывает, чему учит, как помогает преобразовывать мир / А. Л. Витухновский. - [2-е перераб. и доп. изд.]. - Петрозаводск: Карелия, 1986. - 180,[3] с.; 17 см.

Горохівський П.І. Спеціальні історичні дисципліни: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів денної форми навчання. Вид. 2-е зі змінами і доп. / П.І. Горохівський. – Умань: РВЦ „Софія”, 2012. – 277 с.

Еванс Р. Дж. На захист історії. Переклад з англійської В. Дмитрука. – Львів: Кальварія, 2008

Гуляхин В.Н. Исторический факт как предмет философского исследования. Автореферат на соискание ученой степени кандидата философских наук. - Волгоград, 1994. – 26 с.

Гуревич А. Я. Исторический синтез и школа «Анналов» М., 1993. URL. https://archive.org/details/Gurevich_Historical_Synthesis_and_Annales_School_1993

Гуревич А. Я. История историка. М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. – 288 с. URL. <http://www.academia.edu/5605809>

Гуревич А.Я. История историка. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. – 480 с. URL. <http://www.academia.edu/5605809/%D0%93%D1%83%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87>

Данилевский И.Н., Добровольский Д. А., Казаков Р. Б., Маловичко С. И., Румянцева М. Ф., Хоруженко О. И. Швейковская Е.Н. Источниковедение. Учеб. пособие : Российск. гос. гуманит. ун-т, 1998

История и память: историческая культура Европы до начала Нового времени Отв. ред. Л. П. Репина М.: Кругъ, 2006. 768 с. URL/ https://fdp.hse.ru/data/648/531/1240/SP_txtb2.pdf

История исторической науки. Программа курса / Соствители: В.И. Михайленко, Э.А. Замов. – Екатеринбург, 2003. – 30 с. URL. http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/1111/1/umk_2003_026.pdf (Тут найбільш повна відома мені бібліографія проблеми)

Источниковедение [Текст] : учеб. пособие / И. Н. Данилевский, Д. А. Добровольский, Р. Б. Казаков и др. ; отв. ред. М. Ф. Румянцева ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». — М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2015. — 685, URL. <https://www.hse.ru/mirror/pubs/lib/data/access/ram/ticket/66/>

Калакура Я.С. (керівник авторського колективу), Войцехівська І.Н., Корольов Б.І., Павленко С.Ф., Палієнко М.Г. Историчне джерелознавство підручник для історичних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К.: «Либідь», 2002.

Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії. Пер. з нім. – К.: Дух і літера, 2006.

Кравченко В.В. Нариси з української історіографії епохи національного відродження (друга половина XVIII – середина XIX ст.- Харків: «Основа», 1996

Макарчук Степан. Писемні джерела з історії України. Курс лекцій. – Львів: Світ, 1999.

Потульніцький В.А. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової української історії XVII – XX століть. – К.,Либідь, 2002.

Ковальченко И.Д., Бородкин Л.И. Современные методы изучения исторических источников с использованием ЭВМ. – М.: Издво МГУ, 1987. – 87 с. URL:http://www.pseudology.org/History/KovalchenkoBorodkinSovr_Metody_Istochnikov2.pdf

Коллингвуд Р. Дж. Автобиография // Коллингвуд Р. Дж. Идея истории; Автобиография: Пер. с англ. М, 1980

Коломийцев В.Ф. Методология истории (От источника к исследованию). М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2001. - 191 с. URL. http://www.pseudology.org/History/Kolomiytsev_Metodologiya2.pdf

Методология истории: Учебное пособие для студентов вузов / Гуманитар-, экономии. пегое, ин-т Респ. Беларусь; Белорус, ветвь Асоц. “История и компьютер”;

А.Н.Нечухрин, В.Н.Сидорцов, О.М.Шутова и др./ Под ред. А.Н.Алпесва и др.-Мн.: НТООО "ТетраСистемс", 1996.

Мягков Г.П. История исторической науки: учебно-методическое пособие для аспирантов и соискателей по специальности «История». – Казань: Казан. ун-т, 2017.

Санцевич А.В. Періодична преса як комплекс історичних джерел (структурний аналіз) // Український історичний журнал. – 1988. - №4. – С.64 – 75.

Сапов В. И. Исторический факт // Вопр. истории. 1973. № 6. https://studopedia.ru/3_24489_ponyatie-i-osobennosti-istoricheskogo-fakta.html

Скорород О.В. Періодичні видання як джерело в дослідженні ставлення населення до влади (на прикладі київських газет 1917 – 1918 рр.) URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/2/79.pdf>

Скребнев, В.А. История как наука: учебное пособие / В.А. Скребнев. – Тамбов: Изд-во ФГБОУ ВПО «ТГТУ», 2012. – 180 с. URL: <http://www.tstu.ru/book/elib/pdf/2012/skrebnev.pdf>

Теория и методология истории: учебник для вузов / Отв. ред. В. В. Алексеев, Н. Н. Крадин, А. В. Коротаев, Л. Е. Гринин. – Волгоград: Учитель, 2014.

Уайт Х. Метаистория: Историческое воображение в Европе XIX века. - Екатеринбург: Издательство Уральского университета. - 2002

Февр Л. Бои за историю / Люсьен Февр ; [пер. с фр. А. А. Бобовича и др.]. – М. : Наука, 1991.

Яковенко Наталія. Вступ до історії. К.: Критика, 2007.

6.3. Інформаційні ресурси

Анкерсмит Ф.Р. История и тропология: Взлет и падение метафоры. М., 2003 URL: http://platona.net/load/knigi_po_filosofii/filosofija_istorii/ankersmit_f_r_istorija_i_tropologija_vzlet_i_padenie_metafory/29-1-0-5062

Арон Р. Избранное: Введение в философию истории. СПб., 2000 URL: <https://www.twirpx.com/file/218082/>

Афанасьев /О. Н. Историзм против эклектики. Французская историческая школа «Анналов» в современной буржуазной историографии. М, 1980. - 232 с. URL: <http://booksonline.com.ua/view.php?book=116645>.

Баранов Н.Н. Леопольд Ранке: историк и его метод. - Сборник научных статей, посвященный 70-летию исторического факультета Уральского государственного университета им. А. М. Горького. — Екатеринбург : [ИИМП "Волот"], 2008. — С. 36-41. URL <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/19549/1/rim-2008-05.pdf>

Барг М. А. Эпохи и идеи: Становление историзма. — М.: Мысль, 1987. — 348, [2] с. URL: https://imwerden.de/pdf/barg_epokhi_i_idei_1987.pdf

Барт Р. Дискурс истории. В кн.: Барт Р. Система моды: Статьи по семиотике культуры. М., 2003 URL: <https://www.twirpx.com/file/371327/>

Бокль Г.Т. История цивилизации в Англии. Глава II. RL:<http://uchebnik-online.com/129/187.html>

Данто А. Аналитическая философия истории / Пер. с англ. М.: ИдеяПресс, 2002 [1965] – 292 с. URL: http://www.history-library.com/books/vsemirnaya-istoriya/danto-as/2002/files/analiticheskayafilosofiya_2002.pdf

Дильтей В. Построение исторического мира в науках о духе. // Дильтей В. Собрание сочинений, т.3. М., 2004 URL: http://platona.net/load/knigi_po_filosofii/filosofija_zhizni/diltej_v_sobranie_sochinenij_v_6_tomakh_t_3_postroenie_istoricheskogo_mira_v_naukakh_o_dukhe/1-1-0-571

Дрей У. Еще раз к вопросу об объяснении действий людей в исторической науке. URL: <http://rus.history.knu.ua/wp-content/uploads/2015/10/Drey.pdf>

Дройзен И.Г. Историка: Лекции об энциклопедии и методологии истории. СПб., 2003 URL: <https://refdb.ru/look/1131309-p2.html>

Косміна В.Г. Методологія історії: етапи становлення та незавершені проблеми. URL: http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/32/kosmina.pdf

Любовець Надія. Мемуари (спогади) як джерело біографічних досліджень. URL: file:///C:/Users/home/Downloads/nprnbuimviv_2009_24_24.pdf

М'ясоєдов Гліб. Періодична преса як інформативне джерело про повсякденне життя населення Донбасу в роки великої вітчизняної війни. URL: <http://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/500/3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Пиріг Р.Я. Джерела з історії Української революції 1917–1921 років: періодична преса. URL: http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_4_2011/11.pdf

Погорелов Олексій. Художня література як історичне джерело деяких аспектів історії Першої світової війни. URL: <http://history.org.ua/JournALL/xix/9/11.pdf>

Реєнт О.П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/1999/3/1.pdf>

Румянцева М. Ф. Источниковедческая парадигма исторического познания // Проблемы методологии и источниковедения в историческом исследовании Сборник материалов ежегодного научного семинара Самарского регионального отделения Российского общества интеллектуальной истории Самара 2011 – С. 97 – 107. URL: <https://www.hse.ru/mirror/pubs/lib/data/access/ram/ticket/33.pdf>

Савельева И. М., Полетаев А. В. Теория исторического знания: Учеб. пособие. — СПб.: Изд-во «Алетейя. Историческая книга», 2007. — 523 с. URL: https://fdp.hse.ru/data/648/531/1240/SP_txtb2.pdf